

R O M Ȃ N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚII UNITE

HOTĂRĂREA nr. 3
Ședința din 18 aprilie 2024

Sub președinția doamnei judecător Cosma Rodica, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție,

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 27 lit. b) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, s-a întrunit pentru sesizarea Curții Constituționale în vederea exercitării controlului de constituționalitate, înainte de promulgare, asupra art. II din *Legea privind modificarea și completarea Legii nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat , precum și pentru modificarea art.451 din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă - PL-x nr. 788/2023.*

Sesizarea este legitimată constituțional de dispozițiile art. 146 lit. a) din Constituția României și de prevederile art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care prevăd dreptul Înaltei Curți de Casație și Justiție de a sesiza Curtea Constituțională pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare.

Din totalul de 102 judecători în funcție, au fost prezenți 84 judecători.

În urma dezbaterilor, deliberând, Secțiile Unite au hotărât să fie sesizată Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea *Legii privind modificarea și completarea Legii nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, precum și pentru modificarea art.451 din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă (PL-x nr. 788/2023)* în raport de prevederile constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) referitoare la principiul securității raporturilor juridice și al legalității, art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în fața legii, art. 21 alin. (1) și (3) referitor la dreptul de acces la instanță și la un proces echitabil, precum și art. 129 cu privire la folosirea căilor de atac.

1.Încălcarea art. 1 alin. (3) și (5) referitoare la principiul securității raporturilor juridice și al legalității, art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în fața legii, art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare, precum și art. 129 cu privire la folosirea căilor de atac.

Legea adoptată are ca obiect modificarea art. 30 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, completarea art. 81 din aceeași lege, precum și modificarea art. 451 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă. În esență, se urmărește modificarea regulilor referitoare la stabilirea cheltuielilor de judecată în ceea ce privește componenta reprezentată de onorariul avocațial solicitat de partea care câștigă procesul, precum și instituirea unei noi căi de atac în favoarea acestei părți în ipoteza în care instanța, la cererea părții interesate, dispune reducerea cheltuielilor de judecată în componenta anterior precizată.

Astfel, art. II din Legea adoptată prevede că:

„La articolul 451 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, cu modificările și completările ulterioare, alineatele (2) și (3) se modifică și vor avea următorul cuprins:

„(2) Instanța va reduce, la cererea părții interesate, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, atunci când acesta este plătit disproporționat în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat, ținând seama de circumstanțele cauzei. Motivarea măsurii se va raporta la criteriile prevăzute de legislația profesiei de avocat pentru stabilirea onorariului. Măsura luată de instanță nu va avea niciun efect asupra raporturilor dintre avocat și clientul său. În acest caz, măsura reducerii cheltuielilor va fi atacată odată cu fondul, iar în cazul hotărârilor supuse recursului, precum și celor definitive, cu reexaminare, cererea urmând a fi soluționată de un alt complet al instanței respective.

(3) Dispozițiile alin. (2) se aplică în mod corespunzător la plata experților judiciari și a specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (3), la cererea părții interesate sau din oficiu.”

Prevederile art. II din Legea adoptată elimină prerogativa instanței de judecată de a reduce din oficiu, în temeiul unor criterii legale, a părții din cheltuielile de judecată reprezentate de onorariul avocațial. Privită individual, soluția legislativă pare a se înscrie în marja de apreciere a legiuitorului, fiind corelată cu principiul disponibilității specific procesului civil. Reglementarea competenței instanțelor judecătorești și a procedurii de judecată constituie o prerogativă a legiuitorului, în conformitate cu prevederile art. 126 alin.(2) din Constituție. Cu toate acestea, marja de apreciere a legiuitorului nu este absolută, în adoptarea soluțiilor preconizate, legiuitorul fiind ținut să respecte regulile și principiile Constituției.

În aceste coordonate, reconfigurarea cadrului legislativ aplicabil cheltuielilor de judecată în sensul legii adoptate era necesar a se realiza cu

asigurarea respectării drepturilor procesuale ale părților, prin instituirea unor garanții care, în lipsa cenzurării din oficiu a instanței investite cu soluționarea cauzei, să acorde părții care a pierdut procesul posibilitatea efectivă de a cunoaște cuantumul onorariului avocațial al părții adverse și de a-l contesta în condițiile și termenele prevăzute de lege.

Dreptul părților la un proces echitabil este recunoscut și garantat de art. 21 alin.(3) din Constituție și de art. 6 par.1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. O componentă esențială a dreptului la un proces echitabil este reprezentată de principiul egalității armelor, părțile urmând să beneficieze de posibilități echivalente de a lua la cunoștință de cererile formulate și de probele depuse la dosarul cauzei, de a discuta acestei cereri, în fapt și în drept, și de a discuta relevanța și concluziile probelor administrate.

În aceeași ordine de idei, potrivit art. 14 alin.(2) C.pr.civ., părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea.

Potrivit art. 452 C.pr.civ., partea care pretinde cheltuieli de judecată trebuie să facă, în condițiile legii, dovada existenței și întinderii lor, cel mai târziu la data închiderii dezbaterilor asupra fondului cauzei.

Depunerea dovezilor referitoare la cheltuielile de judecată pretinse se face adesea cu puțin timp înainte de închiderea dezbaterilor asupra fondului, ceea ce limitează posibilitatea părților adverse de a lua la cunoștință de aceste dovezi și de a formula cereri potrivit art. 451 alin.(2) C.pr.civ.

Pe de altă parte, în condițiile în care a instituit o reglementare atât de permisivă în ceea ce privește formularea și dovedirea cererii de acordare a cheltuielilor de judecată făcute în procesul respectiv, legiuitorul este ținut să adopte măsuri corelative menite să salvgardeze drepturile procesuale ale părților adverse. În măsura în care partea, deși legal citată, lipsește de la termenul de dezbateri, aceasta nu va fi în măsură să cunoască efectiv cuantumul cheltuielilor de judecată cerute de adversar și nici să examineze dovezile administrate în această privință.

Ca urmare, soluția cuprinsă în art. 452 C.pr.civ. se întemeiază *de lege lata* în mod esențial pe corectivul constând în prerogativa instanței de a face aplicarea textului de lege menționat chiar și din oficiu, complinind astfel eventuala cerere a părții care, deși legal, citată, a lipsit la termenul de dezbateri ori nu a avut posibilitatea reală de a cunoaște în timp util probele depuse în dovedirea cheltuielilor de judecată pretinse. Această prerogativă face de prisos acordarea unui nou termen de judecată pentru comunicarea către partea care lipsește a cererii de acordare a cheltuielilor de judecată sau instituirea unor soluții alternative, precum depunerea și comunicarea din timp, înainte de dezbateri, a respectivei cereri însoțite de dovezile corespunzătoare.

Or, textul de lege supus examinării înlătură prerogativa instanței de a dispune chiar și din oficiu reducerea părții din cheltuielile de judecată reprezentate de onorariul avocatului și prevede că această reducere poate fi dispusă doar la cererea părții interesate. Pe de altă parte, prevederile art. 452 C.pr.civ. rămân nemodificate, nefiind instituite garanții de natură să asigure că părțile care ar urma să fie obligate la plata cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul avocațial suportate de adversarul lor au avut posibilitatea de a cunoaște efectiv sumele pretinse cu acest titlu și de a formula în mod eficient cererea la care se referă art. 451 alin.(2) C.pr.civ., astfel cum acesta a fost reformulat.

Pentru a se asigura respectarea dreptului la apărare al părții care trebuie să suporte cheltuielile de judecată, reglementarea preconizată ar face necesară amânarea cauzei pentru a da posibilitatea acesteia să cunoască cuantumul cheltuielilor de judecată cu privire la care au fost depuse dovezile la termenul la care au loc dezbaterile asupra fondului cauzei. Din această perspectivă, nu i se poate imputa părții lipsa de la termenul la care au loc dezbaterile.

Cu toate acestea, propunerea legislativă în sensul înlăturării prerogativei instanței de a reduce din oficiu cheltuielile de judecată constând în onorariul avocatului nu prevede garanțiile necesare pentru respectarea drepturilor părților.

În lipsa acestor garanții, reglementarea preconizată rupe echilibrul între drepturile și interesele legitime ale părților litigante, fiind de natură a încălca principiul egalității armelor.

2.Încălcarea art. 1 alin. (5) referitoare la principiul securității raporturilor juridice, precum și a art. 21 alin.(3) din Constituție referitoare la dreptul la un proces echitabil, cu referire la claritatea și previzibilitatea normelor juridice

Norma de la art. 451 alin 2 Cod procedură civilă, conform căreia „motivarea măsurii se va raporta la criteriile prevăzute de legislația profesiei de avocat” este una neclară, imprecisă, neindicând expres aceste criterii, contravenind, astfel, art. 1 alin. 5 din Constituție și exigențelor unei legislații previzibile.

Aceasta, mai ales în contextul în care, prin modificarea propusă în legătură cu dispozițiile art. 30 din Legea nr. 51/1995 se arată că „onorariul contractat între avocat și client este prezumat ca fiind unul proporțional în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat în aceasta”, ceea ce înseamnă că este introdusă o prezumție legală în legătură cu aspecte (cuantumul onorariului de avocat) care fac obiect al negocierii părților în contractul de asistență juridică, iar nu criterii legale de apreciere a acestui onorariu, verificabil și cenzurabil, ca atare, în procedura judiciară.

Dimpotrivă, argumentele aduse pentru modificarea textului art. 451 alin. 2 Cod procedură civilă, potrivit Expunerii de motive, în sensul că lipsesc criterii obiective, acestea fiind echivoce, generale și putând da naștere arbitrariului, iar cererea de acordare a cheltuielilor de judecată este „soluționată în mod arbitrar, subiectiv, de o instanță care ar trebui să fie imparțială” sunt unele care contrazic

flagrant jurisprudența Curții Constituționale, care s-a pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. 451 C. pr. civ, chiar în legătură cu acest aspect, constatând că textul îndeplinește criteriile de claritate, precizie și previzibilitate a normei legale.

În acest sens, prin decizia Curții Constituționale nr. 165/2018 (publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 537 din 28 iunie 2018), s-a statuat că textul criticat, al art. 451 alin.2 Cod procedură civilă, îndeplinește exigențele de claritate, precizie și previzibilitate, instituind criterii clare prin raportare la care instanța de judecată poate reduce, motivat, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, apreciind asupra proporționalității acestora în raport cu obiectul cauzei, valoarea sau complexitatea acesteia, ori cu activitatea desfășurată de avocat (par. 28).

De asemenea, în ce privește înlăturarea posibilității judecătorului de a reduce *motivat* partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocațial, susținută, potrivit Expunerii de motive, prin aceea că ar fi o „măsură discriminatorie, care ar încălca dreptul la un proces echitabil și dreptul de proprietate privată”, instanța constituțională a statuat că „prerogativa instanței de a cenzura, cu prilejul stabilirii cheltuielilor de judecată, cuantumul onorariului avocațial convenit, prin prisma proporționalității sale cu amplitudinea și complexitatea activității depuse, este **cu atât mai necesară** cu cât respectivul onorariu, convertit în cheltuieli de judecată, urmează a fi suportat de partea potrivnică, dacă a căzut în pretenții, ceea ce presupune, în mod necesar, ca acesta să îi fie opozabil. Or, opozabilitatea sa față de partea potrivnică, care este terț în raport cu convenția de prestare a serviciilor avocațiale, este consecința însușirii sale de instanță prin hotărârea judecătorească prin al cărei efect creanța dobândește caracter cert, lichid și exigibil (Decizia CCR nr. 165/2018, par. 29).

S-a reținut, totodată, că obligativitatea plății cheltuielilor de judecată are la bază ideea de culpă procesuală, însă, dat fiind că partea care pierde procesul este obligată să suporte și onorariul avocatului părții adverse, pentru opozabilitate, cuantumul acestuia trebuie să fie însușit de către instanța de judecată. Din acest punct de vedere, prevederile textului de lege criticat îndeplinesc exigențele de claritate, precizie și previzibilitate, instituind criterii clare prin raportare la care instanța de judecată poate reduce, motivat, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, apreciind asupra proporționalității acestora în raport cu obiectul cauzei, valoarea sau complexitatea acesteia, ori cu activitatea desfășurată de avocat. Mai mult, așa cum prevede expres textul de lege criticat, măsura luată de instanță nu va avea niciun efect asupra raporturilor dintre avocat și clientul său (par. 30)

În legătură cu activitatea avocatului, Curtea Constituțională a statuat (decizia citată supra, par. 31), că acesta, prin exercitarea profesiei sale, îndeplinește o activitate economică, activitate care constă în oferirea de bunuri sau servicii pe o piață liberă (Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene din 19 februarie 2002, pronunțată în Cauza *Wouters* și alții, paragraful 49), însă orice

activitate economică se desfășoară "în condițiile legii", și a reținut că, în consecință, legiuitorul a apreciat că valoarea onorariului trebuie să fie proporțională cu serviciul prestat, instituind astfel posibilitatea limitării sale în cazul în care nu există un just echilibru între prestația avocațială și onorariul solicitat (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 471 din 27 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 673 din 17 august 2017, paragraful 20).

De aceea, modificarea unui text de lege care a trecut testul de constituționalitate, prin controlul exercitat de Curtea Constituțională, care a statuat în sensul clarității, preciziei și previzibilității normei, doar pentru a contrazice jurisprudența constantă a instanței constituționale¹, este un demers contrar stabilității și securității juridice, parte componentă a dreptului la un proces echitabil și deci, contravine dispozițiilor art. 21 alin. (3) din Constituție.

Sub un alt aspect, în cuprinsul alin. (2) al art. II din proiect se prevede: „Instanța va reduce, la cererea părții interesate, partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, atunci când acesta este *plătit disproportional...*”.

Prin comparație cu această formă trimisă spre promulgare, în forma adoptată de Senat, în alin. 2 al art. II se menționează „vădit disproportional” în loc de „plătit disproportional”, ceea ce accentuează ideea cenzurării de către instanța de judecată a unui potențial abuz de drept în solicitarea cheltuielilor de judecată constând în onorariul de avocat.

Or, sintagma „*plătit disproportional*” din forma trimisă spre promulgare, în măsura în care nu este o eroare cauzată de similitudinea fonetică, este neclară și, în orice caz, discriminatorie, deoarece restrânge situațiile în care partea căzută în pretenții poate solicita reducerea la ipoteza în care cuantumul onorariului avocațial plătit efectiv nu corespunde cu cel convenit de părțile contractului de asistență juridică, ținând cont și de modificarea preconizată a art. 30 alin. 1 din Legea nr. 51/1995, prin art. I din proiect, privind prezumția de proporționalitate a onorariului contractat între avocat și client.

¹ A se vedea, în acest sens, Decizia CCR nr 322/2023, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 785 din 31 august 2023; Decizia nr. 71 din 24 februarie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 606 din 21 iunie 2022; Decizia nr. 471 din 27 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 673 din 17 august 2017. De asemenea, în legătură cu constituționalitatea art. 274 din vechiul C.pr.civ., echivalentul actualului art. 451 C.pr.civ. în vigoare, Curtea Constituțională s-a pronunțat în mod repetat. Menționăm e.g. Decizia nr. 1586/2011 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 23 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 23 din 11 ianuarie 2012; Decizia nr. 493 din 29 mai 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 456 din 5 iulie 2007; Decizia nr. 367/2008, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 272 din 07 aprilie 2008.

3.Încălcarea art. 21 alin.(1) și (3) din Constituție referitor la dreptul de acces la o instanță cu plenitudine de jurisdicție și dreptul la un proces echitabil

Eliminarea prerogativei judecătorului de a dimensiona cuantumul cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul avocațial suportat de partea care a câștigat procesul, în lipsa unei cereri corespunzătoare, implică o derogare semnificativă de la regula prevăzută de art. 264 C.pr.civ., potrivit căreia judecătorul va aprecia probele administrate în cauză, pe fiecare în parte și în ansamblul lor, în mod liber, potrivit convingerii sale. Partea care urmează a fi obligată la plata cheltuielilor de judecată este un terț față de contractul de asistență juridică încheiat de adversar cu avocatul acestuia, pentru ea respectivul contract fiind un simplu fapt juridic. Temeiul obligării părții care a pierdut procesul la plata cheltuielilor de judecată este culpa procesuală.

Rezultă de asemenea din jurisprudența citată a Curții Constituționale că instanța este ținută să examineze în ce măsură onorariul convenit în mod liber între avocat și clientul său poate fi transpus în cuantumul cheltuielilor de judecată suportate de partea adversă care pierde procesul, din perspectiva proporționalității acestor cheltuieli cu împrejurările litigiului. Doar prin intermediul acestei aprecieri a instanței, onorariul respectiv devine opozabil, ca fapt juridic *lato sensu*, părții ținute să plătească cheltuielile de judecată. Reglementarea examinată are însă ca obiectiv și, în tot cazul, ca efect, să limiteze prerogativele jurisdicționale ale instanței într-o manieră care pune în discuție însăși existența dreptului de acces la o instanță cu plenitudine de jurisdicție asupra chestiunii cuantumului cheltuielilor de judecată, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin.(1) și (3) din Constituție.

Sub un alt aspect, se remarcă și caracterul diferit al soluțiilor cuprinse în art. 451 alin.(2), respectiv alin.(3) C.pr.civ., astfel cum acesta a fost reformulat prin legea supusă examinării. Astfel, reducerea părții din cheltuielile de judecată reprezentată de onorariul avocațial nu poate fi dispusă din oficiu, ci doar la cerere, în vreme ce aceeași reducere a părții din cheltuielile de judecată reprezentată de onorariul experților judiciari și a specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (3) poate fi dispusă la cerere ori din oficiu.

Nu se întrevide însă rațiunea pentru care legiuitorul tratează în mod diferit situații similare și nici de ce judecătorul este apt să aprecieze din oficiu proporționalitatea onorariului expertului cu împrejurările cauzei, dar este inapt ori inadecvat în ceea ce privește aprecierea în aceleași condiții a proporționalității onorariului avocațial.

4.Încălcarea art. 1 alin. (3) și (5) referitoare la principiul securității raporturilor juridice și al legalității, art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în fața legii, art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil, precum și art. 129 cu privire la folosirea căilor de atac.

Prevederile art. II din Lege instituie o cale de atac specifică în cazul în care instanța de judecată dispune reducerea onorariului avocațial, la cererea părții interesate, astfel „măsura reducerii cheltuielilor va fi atacată odată cu fondul, iar în cazul hotărârilor supuse recursului, precum și a celor definitive, cu reexaminare”.

Așadar, în măsura în care hotărârea criticată este supusă apelului, se aplică principiul unicității căii de atac, soluția dată de instanță asupra capătului accesoriu privind cheltuielile de judecată fiind supusă căii de atac prevăzute de lege pentru cererea principală (art. 460 alin.2 C.pr.civ.).

Totodată, soluția nu era corelată cu dispozițiile art. 488 C.pr.civ., astfel cum acestea au fost interpretate prin Decizia nr. 3/2020 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul competent pentru soluționarea recursului în interesul legii, prin care s-a statuat, cu putere obligatorie, asupra criticilor referitoare la modalitatea în care instanța s-a pronunțat asupra proporționalității cheltuielilor de judecată reprezentând onorariul avocaților, solicitate de partea care a câștigat procesul, în sensul în care acestea constituie chestiuni de netemeinicie, iar nu de nelegalitate, fiind așadar sustrate cenzurii instanței de recurs.

În forma adoptată de Parlament și care face obiectul prezentei examinări, aceste inconveniente au fost înlăturate prin soluția potrivit căreia măsura reducerii cheltuielilor va fi atacată, în cazul hotărârilor supuse recursului, precum și al celor definitive, cu reexaminare, cererea urmând a fi soluționată de alt complet al instanței respective.

Apreciem că, în principiu, soluția instituirii acestui remediu este o chestiune aflată în marja de apreciere a legiuitorului, în concordanță cu dispozițiile art. 126 alin.(2) C.pr.civ.

Cu toate acestea, în concret, se remarcă două probleme ale reglementării, probleme care prezintă și relevanță constituțională.

Astfel, în primul rând, se poate observa faptul că cererea de reexaminare poate fi formulată doar de partea care a câștigat procesul și a obținut obligarea adversarului căzut în pretenții la plata cheltuielilor de judecată, fiind însă redusă partea din cheltuieli reprezentată de onorariul avocatului. Această parte poate obține reexaminarea și, dacă este cazul, înlăturarea aplicării reducerii respective. Din formularea succintă a textului rezultă însă că partea căzută în pretenții căreia i-a fost respinsă cererea formulată potrivit art. 451 alin.(2) C.pr.civ. nu are acces la același remediu, în privința sa hotărârea fiind definitivă în ceea ce privește neaplicarea soluției reducerii.

Prin această reglementare legiuitorul înfrânge principiul egalității armelor, care presupune accesul părților la căile de atac și remediile judiciare disponibile în condiții echivalente, de natură a salvagarda principiul egalității în fața legii și echitatea procesului civil. În cauză, nu există niciun motiv legitim pentru care partea care a solicitat reducerea potrivit art. 451 alin.(2) C.pr.civ. nu poate formula cerere de reexaminare, în vreme ce această cale este deschisă doar părții împotriva căreia s-a făcut aplicarea respectivului text de lege.

În ceea ce privește principiul egalității, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 244 din 20 aprilie 2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 551 din 27 mai 2021, paragraful 24, a reținut că, potrivit jurisprudenței sale, principiul egalității în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994). De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale, situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr. 86 din 27 februarie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 207 din 31 martie 2003, Decizia nr. 476 din 8 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 11 iulie 2006, Decizia nr. 573 din 3 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 363 din 25 mai 2011, Decizia nr. 366 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 644 din 2 septembrie 2014).

Apreciem prin urmare că sunt încălcate dispozițiile art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în fața legii, art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil, precum și art. 129 din Constituție cu privire la folosirea căilor de atac.

În al doilea rând, legiuitorul se rezumă să prevadă posibilitatea formulării cererii de reexaminare și faptul că aceasta va fi soluționată de alt complet al instanței respective, însă această reglementare este lacunară. Legiuitorul ar fi trebuit să reglementeze expres termenul înăuntrul căruia cererea de reexaminare poate fi formulată, procedura de soluționare a acestei cereri, precum și soluțiile care pot fi adoptate de completul investit cu cererea de reexaminare.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională (Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în M.Of. nr. 307 din 5 aprilie 2006) a considerat că „Principiul accesului liber la justiție consacrat prin textul citat din Legea fundamentală implică, între altele adoptarea de către legiuitor a unor reguli de procedură clare, în care să se prescrie cu precizie condițiile și termenele în care justițiabilii își pot exercita drepturile lor procesuale, inclusiv cele referitoare la căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate de instanțele de judecată”. Prin această decizie, s-a declarat neconstituțională o dispoziție legală care prevedea că, în materia contenciosului administrativ, termenul de exercitare a căii de atac curge, după caz, de la pronunțare ori de la comunicare, fără a se reglementa în mod concret situațiile în care este incidentă o soluție sau cealaltă.

Curtea Constituțională a statuat că ”În aceste condiții judecătorul este constrâns să stabilească el însuși, pe cale jurisprudencială în afara legii, adică substituindu-se legiuitorului, regulile necesare pentru a se pronunța asupra recursului cu judecarea căruia a fost investit, încălcând astfel dispozițiile art. 1 alin. (4) din Constituție privind separația puterilor. Pe de altă parte, părțile nu au un reper sigur al termenului în care pot să atace cu recurs hotărârea pronunțată de

instanța de contencios administrativ în primă instanță, ceea ce face ca accesul lor la justiție pe calea exercitării căii de atac prevăzute de lege să fie incert și aleatoriu, adică limitat. Astfel, datorită impreciziei sale, art. 20 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 contravine și prevederilor art. 21 alin. (1) și ale art. 129 din Constituție.”

Aceste principii sunt incidente și în cauza de față și determină concluzia potrivit căreia sunt încălcate exigențele de previzibilitate a legii, precum și principiul separației puterilor în stat, instanțele judecătorești fiind puse în situația de a complini aceste lacune vădite prin stabilirea, pe cale jurisprudențială, a regulilor de soluționare a cererii de reexaminare. În măsura în care regulile elaborate jurisprudențial ar fi diferite în situații similare, s-ar aduce atingere principiului securității juridice, care este inerent dreptului la un proces echitabil, după cum rezultă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (spre exemplu, hotărârea pronunțată în cauza *Brumărescu c. României*).

În consecință, pentru considerentele de mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite

HOTĂRĂȘTE:

Sesizarea Curții Constituționale pentru a se pronunța asupra neconstituționalității art. II din cuprinsul Legii privind modificarea și completarea Legii nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, precum și pentru modificarea art.451 din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă (PL-x nr. 788/2023) în raport de prevederile constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) referitoare la principiul securității raporturilor juridice și al legalității, art. 16 alin. (1) cu privire la egalitatea în fața legii, art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare, precum și art. 129 cu privire la folosirea căilor de atac.

Anexăm în copie tabelele cu semnături.

Vicepreședinte
Judecător Cosma Rodica

Prim magistrat asistent delegat
Ionescu Aneta